

УДК 81`06

Анна Дмитрівна РЕШИТЬКО,

викладач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7891-7092>

ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК КОМУНІКАТИВНА ОДИНИЦЯ

Текст (від латів. *textus* – тканина, сплетення, з'єднання) – об'єднана смисловим зв'язком послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є зв'язність та цілісність. У мовознавстві текст – це послідовність вербальних (словесних) знаків.

Розглядаючи текст як форму комунікації, важливо наголосити, що текст – завжди продукт первинної комунікативної діяльності автора (що говорить, пише) та об'єкт вторинної комунікативної діяльності адресата (читача чи слухача). Щоб відбулося спілкування автора та адресата через текст, необхідні знання мови (коду) та дійсності, а також наявність контакту (каналу зв'язку).

Правова комунікація – це процес передачі правової інформації від правотворчого органу до правозастосовника, що проходить в юридичній сфері суспільного життя [1, с. 135]. Найважливішою властивістю правової комунікації, безперечно, є її впорядкованість. Саме забезпечення ідентичності розуміння правової інформації законодавцем та правозастосовником є, зокрема, найважливішою функцією лінгвістичної експертизи проєктів правових актів.

Юридичний текст має риси подібності як з науковим текстом, так і з текстом інструкції, оскільки виконує і пізнавальні, і наказові функції. Але хоч би якими б були закони за змістом, за своїми типологічними ознаками вони як тексти досить однорідні.

Часто юридичні тексти призначені для різноманітних адміністративних органів, відповідно, такі тексти виконують як інформативну, так і приписуючі функції. Однак фактичним одержувачем цього типу текстів є професійні юристи, тому домінуючою для текстів цього типу є когнітивна інформація, яка оформляється однотипно та за певними встановленими правилами. Провідну роль передачі когнітивної інформації тексту правового документа грають юридичні терміни. У даному типі текстів вони мають всі характерні ознаки термінів: однозначність, відсутність емоційного забарвлення, незалежність від контексту. Крім того, для передачі когнітивної інформації використовується різноманітна тематична лексика, пов'язана з особливостями галузі права, до якої належить цей текст; перекладаються ці лексичні одиниці переважно за допомогою відповідних еквівалентів.

Юридичний текст має значні особливості перекладу, зумовлені тими видами інформації, що у ньому містяться. Відповідно при перекладі юридичного тексту домінуючими системними ознаками є ті, які передають когнітивну інформацію з інтенцією розпорядження та емоційний відтінок самого стилю, а саме:

1) когнітивну інформацію несуть насамперед юридичні терміни. Вони мають всі характерні ознаки термінів (однозначність, відсутність емоційного забарвлення, незалежність від контексту), але деяка частка їх (наприклад: «референдум», «приватна власність», «потерпілий», «правопорушення» та ін.) відома не лише фахівцям-юристам, а й будь-якому носію мови, оскільки область їх застосування виходить за межі юридичного тексту. Деякі юридичні терміни мають архаїчне забарвлення, і їх використання в тексті створює колорит високого стилю («звільнення з посади», «житло недоторканно» тощо). Особливо виразно піднесене забарвлення відчувається у преамбулі Конституцій, де високий стиль передається також за допомогою синтаксичних та графічних засобів (розташування тексту на сторінці);

2) об'єктивність подання інформації забезпечується переважно використанням теперішнього часу дієслова та пасивними конструкціями, а її загальний характер - виражається семантикою, де, поряд з іменниками юридичної тематики, надзвичайно поширені іменники та займенники з узагальнюючою семантикою («кожен», «ніхто» «всі громадяни»). Пасивні конструкції – передаються граматичними еквівалентними відповідностями, деякі з яких супроводжуються синтаксичними трансформаціями; узагальнююча семантика – перекладається за допомогою варіантних відповідностей; одиниця перекладу – слово [2, с. 95];

3) синтаксис юридичного тексту відрізняється повнотою структур, різноманітністю засобів, що оформляють логічні зв'язки; для нього характерні частотні логічні структури зі значенням умови та причини, причому ці значення виражені спеціальними мовними засобами («у разі, якщо», «з причини» тощо);

4) компресивність юридичному тексту не властива, йому не характерні скорочення, дужки, цифрові позначення. Числівники, як правило, передаються словами. Переважає тавтологічна когезія, тобто повторення в кожній наступній фразі одного і того ж іменника. Відповідно, відсутність компресивності, наявність тавтологічної когезії – зберігається у перекладі;

5) наявність не тільки лексичних засобів оформлення високого стилю, а й синтаксичних і графічних – ступінь цього забарвлення відтворюється у перекладі за допомогою еквівалентних і варіативних відповідностей, і якщо ці відповідності неможливі, то переклад здійснюється за допомогою позиційної компенсації, тобто повторення в кожній наступній фразі одного і того ж іменника. Відповідно, відсутність компресивності, наявність тавтологічної когезії – зберігається у перекладі.

Список бібліографічних посилань:

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія. Київ: Стилос, 2004. 266 с.

2. Олікова М. О. Теорія і практика перекладу: *навчальний посібник*. Луцьк: Вежа, 2000. 170 с.